Ztracený peníz

Původ materiálu
David Šorm
Pořadí v lekci
38

Téma

Pán Bůh, ač není muž, či žena, hledá všechny ztracené, dokud je nenalezne. Následně se raduje s přáteli z nalezení ztracených.

Cíl

Cílem je si uvědomit, že Pán Bůh není muž, protože není člověkem. Vztahuje se k nám s láskou otcovskou i mateřskou současně. Ve své lásce je však inspirací pro všechny stejně.

Některé vlastnosti podléhají v porovnání s dnešními měřítky genderovým stereotypům. Děti proto mohou na své rodiče pohlédnout i jinak, v barvitějším světle. Mohou tak i svým rodičům lépe porozumět (a tak i Pánu Bohu).

Pro učitele

Biblický text: Lukáš 15,8–10

Výkladové poznámky

Ježíš třikrát vypráví jeden příběh o hledání ztracených, vždy trochu v jiných souvislostech. První dvě podobenství rozehrávají a zapojují různé motivy (nejen genderové) a tím připravují půdu pro vyvrcholení – podobenství o marnotratném synu. Adresátem jsou farizeové a zákoníci, kteří reptají, že Ježíš přijímá hříšníky.

První podobenství připodobňuje Pána Boha k pastýři, muži, otci, ochránci s nikoliv slepou, ale milosrdnou spravedlností (kde neplatí „padni, komu padni“).

Druhé podobenství přirovnává Pána Boha k ženě, matce, hospodyni, která vykoná několik obtížných kroků, které ji dovedou k nálezu ztracené mince. Přestože i v prvním podobenství se zmiňuje nesnadnost hledání, zde je posílena výčtem několika kroků (až si člověk řekne, jestli vynaložená námaha ještě vůbec stojí za hodnotu mince).

Zatímco v prvním případě si lze představit bohatšího pastýře, v druhém případě chudou ženu.

Trojí podobenství postupně graduje v poměru ztraceného (1:99, 1:9, 1:1). Vždy má tato starostlivost o ztracené i jejich hledání cenu.

Ve všech případech je podobenství zakončené společnou oslavou s nejbližšími, což v případě třetího vygraduje další následnou kolizí v případě (ne) přijetí starším (zatvrzelým) bratrem, a nechává tak příběh otevřený.

Obě podobenství pracují s předpokládanými ženskými i mužskými vlastnostmi, na které naváže např. barokní malíř Rembrandt s obrazem „Návrat marnotratného syna“, kde má otec položené ruce na pokořeném synu. Jedna ruka se podle interpretů zdá být mužská (otcovská) a druhá ženská (mateřská).

Podobenství odráží tyto (ženské?) vlastnosti: hledající, neúnavná, pečlivá. Domácnost je místo, které v Ježíšově době znají zejména ženy.

Peníz – drachma – (snad) denní mzda. V době, kdy byla ekonomicky nejsilnější, mohla se za ni pořídit jedna ovce. Mohla být součástí věna nebo šperku. Ztráta jediné může být emocionálně tísnivá, protože je citelná (i když by neměla hodnotu ani jedné ovce, která se ztratila 99 zbylým). Zatímco ovce i syn se mohou vrátit, zde se s vlastním návratem nepočítá. Ztracený peníz – člověk musí být vyhledán, objeven, navrácen.

Ježíšův důraz na z našeho pohledu mužské i ženské stránky nejsou náhodné, podobný motiv se opakuje u podobenství o hořčičném zrnu a kvasu (L 13,18 a L 14,28), kdy se ocitáme jakoby v ženském světě.

Lukášův důraz na větší „genderovou vyváženost“ se objevuje i v příběhu o Simeonovi a Anně (L 2,38), kde v chrámu jsou mezi svědky vítajícími narozeného Ježíše vyváženě ženy i muži.

Úskalí

Úskalím podobenství je fakt, že jej vypráví muž o ženách a v době, kdy představy o ženských vlastnostech a rolích mohou být jiné než dnes. Situaci dobře ilustruje fakt, že žena, když ztracený peníz konečně objeví, svolá „jen“ přítelkyně a sousedky. Celé se to tedy odehrává v ženském světě. Přesto i v tomto podobenství je důležité zdůraznit, že v obou případech jde vždy o starostlivost o ztracené a milosrdenství ať již v mužském či ženském provedení (v tomto případě spojené do osoby Boží). Vyprávění by se tedy nemělo zaseknout na tom, jaké jsou ženy a jací muži, popř. s tím polemizovat.

V příběhu je lehce skryto napětí, kdy peníz byl nalezen, nic ke svému nalezení nemohl podniknout, a přesto poučení z podobenství je o radosti nad hříšníkem, který činí pokání. Je

tedy pokání zcela v Boží režii, nebo se k němu člověk musí rozhodnout? (odpověď bychom však nalezli v následujícím Marnotratném synu, kde otec i syn si jdou vstříc).

Odkazy

Mrázek, Jiří. *Lukášovská podobenství.* Jihlava, Mlýn, 2007. ISBN 978-80-86498-22-5.

Mareček, Petr. *Evangelium podle Lukáše.* Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2018. ISBN 978-80-7545-065-4.

Linden, Nico ter. *Povídá se... podle Lukáše a podle Jana.* Praha, EMAN, 2024. ISBN 978-80-88060-37-6.

Butterworth, Nick; Inkpen, Mick. *Ježíšova podobenství. Oblíbené biblické příběhy.* Praha, Kalich, 2005. ISBN 80-7017-016-6.

Cesta Božího lidu. Nový zákon. Praha, Kalich, 1991. ISBN 80-7017-624-5.

Oberthür, Rainer. *Obrazy života – život v obrazech.* České Budějovice: Petrinum, c2014. ISBN 978-80-87900-01-7.

Pro děti

Osnova vyprávění

1. Tatínek a maminka, proč jsou důležití. Proč mluvíme o Bohu jako otci (matce)? Proč jsme cenní (peníz).
2. (U starších) Boží radost z toho, že má všechny pohromadě. Za Ježíšem přijdou lidé, kteří se zlobí, že Ježíš vrací ztracené (zlobivé).
3. Podobenství: ztráta a hledání.
4. Radost, svolání přátel, hostina.
5. Radost nad každým, kdo činí pokání.

Rozhovor s dětmi

Nařezat si předem kolečka z kmínku stromu o prům. cca 6 cm. Dobré vyvrtat v horní části dírku na provlečení provázku. Dát před děti a přemýšlet, co by to mohlo být (podložka, medaile, základ obrázku, peníz?). Pokud by někdo zmínil obrázek – co tam namalovat? Mohl by to být medailon (tvář někoho)? Dát kolečka dohromady. Děti si položí hlavu, zavřou oči „usnou“. Jedno kolečko se schová. Děti se probudí...

Nebo (zvláště pro starší) vybrat ze série karet „Obrazy života – život v obrazech“, kde jsou mužské i ženské role odkazující na Hospodina (je jich až hodně, vybrat několik hlavních: pastýř, otec provázející syna, maminka u stolu…). Rozhovorem s dětmi se napojit na téma Božích rodičovských vlastností. Je možné také před očima dětí jednu kartu dát pryč a zeptat se, jestli teď něco důležitého nechybí. A co? (dobré udělat v souvislosti se třemi podobenstvími, které jsou na jedno téma – co kdyby se jedno ztratilo?)

Nebo oskenovat obrázky k podobenství z knihy „Ježíšova podobenství“. Libovolně promíchat a společně s dětmi vyprávěním vytvořit komiks. Je možné mít natištěné „bubliny“ a s dětmi do bublin dopsat, co se děje, resp., co říkají. Komiks pak vyfotit a prezentovat. Jen v tomto převyprávění příběhu v knize Ježíšova podobenství je viníkem rozkutálení a ztráty jedné mince domácí kočka.

Předškolní a mladší školní věk

Za využití dřevěných medailonků.

Jedna žena má 10 stříbrných mincí. Ráda je počítá. Je to podobné, jako když máte stádo ovcí. Pořád chcete vědět, že máte všechny pohromadě. Nebo když jste v létě na táboře. Jak zjišťujete, že jste všichni a nikdo někde nezůstal? *(Každý má číslo – spočítání.)*

Žena svých 10 mincí ráda počítá *(vždy počítají i děti)*: jedna, dvě, tři… deset. Pak je večer, všichni jdou spát, a jde spát i tato maminka *(děti si položí hlavu na stůl a spí, někdo schová jeden peníz)*. Ráno se probudí a když udělá svou práci, zase jde počítat: Jedna, dva… devět. Počkat, jedna chybí. Tak znova: jedna, dvě, tři… Neudělala jsem někde chybu? Jedna chybí. Co se stalo? Nemám ji třeba zapadnutou v záhybu sukně (oblečení)? Nespadla pod stůl *(podívat se společně s dětmi)*? Ale co, mávne rukou, ještě jich mám devět. Jedna se klidně může ztratit. A co myslíte vy, je potřeba ji najít?

A představte si, co kdyby nešlo o mince, ale o děti a vůbec o lidi? Je správné si říci, že jich mám ještě devět, a někoho někde nechat? Tak nepřemýšlíme a nepřemýšlí tak ani Pán Bůh. Každý z nás jsme pro něj důležití a cenní. Nikoho nenechá ztraceného, ale hledá. Je jako tatínek a maminka. Nikoho nechce ztratit.

(Společné hledání v místnosti.) Tato žena hledá a hledá pečlivě, víc než pečlivě. Rozsvítí si lampu, aby dobře viděla. Pak všechno zvedne, otočí, klekne si, dívá se pod nábytek. Dokonce vymete celý dům, aby zakutálený peníz našla. Dělá to tak dlouho, dokud peníz nenajde.

Už jste někdy něco ztratili a hledali? Co to bylo? Jak dlouho jste hledali? Našli jste to hned, či později? A co jste pak udělali? My někdy, když něco hledáme, tak zkusíme chvíli nechat a pak si řekneme, že se to objeví třeba samo, až si toho všimneme. Ona žena ale v hledání neustala.

Nakonec peníz našla. Měla z toho obrovskou radost. Až takovou, že zavolala všechny své přítelkyně a sousedky a řekne jim: „Radujte se se mnou, protože jsem nalezla peníz, který jsem ztratila.“ A uspořádaly společnou hostinu.

Když Ježíš toto podobenství dovyprávěl, tak ještě řekl: „To vám říkám, že právě taková je radost v nebi nad jedním člověkem, který lituje toho, co špatného udělal.“ Protože je to, jako kdyby se v tom špatném ztratil. Když toho ale lituje a chce to napravit, zase se najde a může být zadobře s druhými. Jsme jako stříbrné mince té ženy. Bůh stojí o jednoho každého z nás.

A co tedy udělala ta maminka, když peníz našla? Co udělá Pán Bůh, když se k němu někdo vrátí?

Starší školní věk

Za využití karet „Obrazy života – život v obrazech“ (mužské a ženské vlastnosti Boha). Po úvodním rozhovoru nad kartami z ostatních vytáhnout tu s maminkou a dětmi (nebo podobnou)…

Jaké jsou maminky? Jaké mají vlastnosti? (Je dobře, když jsou různé.) Pán Bůh je také jako maminka. Má takové vlastnosti. Je to podobné, jako když máte 10 věcí, které jsou pro vás hodně cenné. Nejen obyčejné drobnosti, ale něco, co máte opravdu rádi. Možná 10 vzpomínek na prázdniny, 10 fotek s kamarády nebo 10 spoluhráčů v týmu. Když je máte všechny pohromadě, cítíte se v pořádku. A tak si je také počítáte, nebo se snažíte je mít pořád před očima.

Za Ježíšem jednou přišli lidé, kteří říkali, že když se někdo Bohu vzdálí svým životem, už je ztracený a nepatří k Bohu. Protože právě takoví lidé za Ježíšem přicházeli a on je přijímal, těm dalším lidem, kteří si mysleli, že žijí správně, to vadilo. Říkali si mezi sebou „on přijímá hříšníky, a dokonce s nimi večeří“.

A tak jim Ježíš vyprávěl příběh o jedné ženě, která měla 10 stříbrných mincí. Byly pro ni vzácné. Možná to bylo její věno, možná její jediná jistota do budoucna. Ráda je počítala: jedna, dvě, tři… devět, deset. Ale jednoho dne: jedna, dvě, tři… devět. Počkat. Něco nesedí. Znova: jedna, dvě, tři… devět. Chybí jedna.

Co byste dělali vy? Řekli byste si: „Devět je pořád hodně, jednu oželím.“ Nebo byste začali hledat? A proč? Vždyť mince je jen kousek kovu. Ale co když Ježíš v tom příběhu říká, že tou mincí je vlastně člověk?

Ta žena ji hledala. Rozsvítila lampu, postupně odkryla všechny věci, podívala se pod nábytek, vzala koště a celý dům zametla, aby ji našla. Nevzdala to. Hledala tak dlouho, dokud ji opravdu

nenašla. A když ji našla, měla takovou radost, že zavolala své přítelkyně a sousedky. Zavolala na ně: „Radujte se se mnou, protože jsem našla peníz, který jsem ztratila!“ A oslavily to společně.

Pak Ježíš dodal: „Právě tak je v nebi radost nad jedním člověkem, který se vrátí k Bohu.“

Tohle podobenství není jen o minci. Je o lidech. Co když ten jeden chybějící člověk je spolužák, kterého si nikdo nevšímá? Nebo kamarád, který se odtáhl od skupiny? Nebo dokonce já sám, když se cítím, že nikomu nechybím?

Bůh není ten, kdo by mávl rukou: „Devět je dost.“ On hledá každého. Pro něj má cenu i ten jeden, o kterém bychom my možná řekli: „Nevadí, že chybí.“ A když se někdo znovu najde – když se vrátí domů, když se dá věci do pořádku, když znovu patří mezi druhé – v nebi je obrovská radost.

Co myslíte, co je víc důležité – to, že člověk se sám rozhodne, že se chce vrátit a věci napravit, nebo že ostatní ho hledají a snaží se ho vrátit zpátky? Jde jedno bez druhého? A co když Pán Bůh ztracené hledá právě skrze druhé lidi?

Aktivita

Následovat může malá hostina a vymalování medailonků vlastní podobiznou (to jsem já), nebo někým, koho má dítě rádo.

Pro starší děti může být aktivita zaměřená na posílení skupiny. Podle počtu členů skupiny rozdáme velké karty a každou nadepíšeme jménem. U každého člena přemýšlíme, co mu jde, v čem je dobrý. Pokud je méně dětí ve skupině (např. pod 10), pak vymyslete někoho imaginárního. Vlastnosti a dovednosti píšeme vždy na kartu, která představuje jednoho člověka. Pak jednu z nich schováme a přemýšlíme, která chybí. Co chybí ve skupině? (doporučuji schovat toho méně nápadného).

Liturgie

Písně

Vzácný hosti přijď (Svítá 57); *Všichni otcové a mámy* (Svítá 151); *Kříž* (Svítá 171); *Chtěl bych chválit*; *Málo mám* (Svítá 179); *V království Božím* (Svítá 359)

Biblický text k zapamatování

Já jsem dobrý pastýř; znám své ovce a mé ovce znají mne. (J 10,14)

Neboj se, já jsem tě vykoupil, povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj. (Iz 43,1)

Rituál

Chytit se za ruce, vytvořit kruh a stisknout ruku souseda a říci jeho jméno. To běží v kruhu. Dá se to zopakovat i z druhé strany. Nebo v kruhu poslat napříč náhodně klubko provázku, každý se chytne části a pošle klubko dál. Vytvoří se síť, která symbolizuje naši propojenost.

Okénko do bohoslužeb

Krabička s počtem bonbónů o jeden méně než je dětí. Otevřít, počítat. Jeden chybí. Co s tím? Ztratil se. Ztratilo se vám v poslední době něco? Našli jste to? Pomohl vám někdo? Je to jako když…
Využít motiv počítání dětí na táboře.

Modlitba

Pane Bože, děkujeme ti, že pro tebe nikdo z nás není ztracený. Děkujeme, že nás všechny hledáš a máš rád. Prosíme, pomáhej nám, abychom si všímali i těch, kdo chybí, abychom nikoho nenechali samotného. Ať máme radost, když jsme spolu a když jsme s tebou. Amen.

Katechetické cykly
Ženy v Bibli
Biblický odkaz (kat)
Lukáš 15,8–10